

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен
“доктор”

на **ВЕЛИНА СИМЕОНОВА КРЪСТЕВА**,

Национална спортна академия “Васил Левски”, София

на тема:

ЛЕЧЕНИЕ НА ВТОРИЧЕН ЛИМФЕН ОТОК ЧРЕЗ МНОГОПЛАСТОВИ ПРЕВРЪЗКИ

с научен ръководител

проф. д-р ДИАНА ДИМИТРОВА, доктор

Национална спортна академия “Васил Левски”, София

Рецензент: **проф. ДАНИЕЛА ТОДОРОВА ЛЮБЕНОВА, доктор**

Национална спортна академия “Васил Левски”, София,

катедра “Кинезитерапия и рехабилитация”

Автор:

Велина Симеонова Кръстева е докторант в катедра “Кинезитерапия и рехабилитация” към факултет „Обществено здраве, здравни грижи и туризъм“ на Национална спортна академия “Васил Левски”. Завършила е специалност „Кинезитерапия“ в Национална спортна академия “Васил Левски”, гр. София.

Тя отговаря на минималните национални изисквания за професионално направление 7.4. Обществено здраве, съгласно ЗРАСРБ, ППЗРАСРБ и наредбата на придобиване на научна степен „доктор“ в НСА «В. Левски». Публикувала е 3 статии в нереферирани списания с научно рецензиране (общ брой точки 70).

Актуалност:

Представената дисертация е посветена на актуален проблем, който не е проучван до сега у нас, а именно възможностите за въздействие на комплексна деконгестивна терапия, при лица с вторичен лимфен оток на горния крайник вследствие на операция от рак на млечната жлеза.

Изследването допринася за изясняване на факторите, които влияят на получените резултати.

Тази информация освен теоретично има и сериозно практическо значение за ролята и честотата на поставяне на многопластовите превръзки и извършване на мануален лимфен дренаж при решаването на този често срещан и сериозен проблем за страдащите от това заболяване.

Структура на дисертационния труд:

Дисертационният труд е представен в 154 машинописни страници и включва 21 таблици и 18 фигури. Литературната справка обхваща 236 източника (16 на кирилица и 220 на латиница) като цитираните в текста автори съответстват на представените в библиографията.

Структурата следва традиционните форми на изложение: литературен обзор, цел и задачи, организация и методи на проучването, собствени резултати и тяхното обсъждане, изводи и препоръки. Текстът е издържан езиково, а използваната специализирана терминология съответства на съвременните изисквания.

Докторантката е запозната много добре с литературата по въпроса, което личи от направения обзор. Посочени и коректно интерпретирани са най-съществените наши и чужди публикации, свързани със същността, патогенезата, класификацията и рисковите фактори за лимфния оток. Правилно е подчертано значението на многопластовите превръзки и лимфния дренаж като важни интервенции, ефективно повлияващи наличната симптоматика и очертава непълно проучените

аспекти на тяхното въздействие. По този начин аргументирано се обосновава необходимостта от извършване на настоящото проучване.

Цел и задачи:

Целта е правилно формулирана, а конкретните задачи са подчинени на нейната същност.

Организация и методики на проучването:

Организацията на проучването е правилна. Изследвани са 33 болни, от които 17 лица са включени в експериментална група, на които са приложени двукратно в деня мануален лимфен дренаж и поставяне на многопластови превръзки (първата смяна на превръзките е след 4-я час от поставянето, след което остават около 20 часа преди следващата смяна). Контролната група се състои от 16 болни, на които е приложена стандартна методика с времетраене 24 часа при еднократно извършване на лимфен дренаж и поставяне на многопластови превръзки. На всички болни е извършена грижа за кожата преди поставяне на новите превръзки. Подборът на болните е непреднамерен, извършен коректно по точно описани включващи и изключващи критерии.

Макар и отнемащи много време, изследванията са проведени при стандартни условия и е приложен стандартен подход към обработката и интерпретацията на резултатите. Използваните методики на изследване са обективни. Всички изследвания са извършени лично от докторанта като: оценка на обиколките на горния крайник, волуметрично изследване и оценка на качеството на живот на болните с вторичен лимфен оток.

Приложената методика на деконгестивна терапия на всички болни е с продължителност 10 дни и е с ясно представени цел и задачи. Тя включва мануален лимфен дренаж, поставяне на многопластови превръзки и грижа за кожата, които са коректно описани със

съответните техники и методични указания за изпълнението им. Представената теоретична обосновка дава възможност за конкретизиране на параметрите и акцентира върху разликите в честотата на приложение, изключително важен аргумент за очакваните разлики в терапевтичния ефект.

Подход в интерпретацията и анализа на собствените резултати:

Собствените резултати са анализирани и интерпретирани коректно. Където е възможно и необходимо са проведени сравнения с данни на чужди автори без да е проявена пристрастност.

Интерес представляват представените резултати за влиянието на методиката, приложена при експерименталната група върху динамиката на обема на лимфедема, тъй като намалението е най-голямо на първия ден от лечението, а тенденцията се запазва в първите 5 дни от десетдневното лечение. Данните сочат, че по абсолютни стойности поточетливи са промените при експерименталната група, но междугруповите различия не показват статистически значима разлика.

Изводи:

Приемам направените изводи за достоверни. Като за най-съществено смятам становището, че значимите положителни промени в обективното състояние на болните, аргументира приложението на многопластови превръзки два пъти на ден през първия ден от започване на лечението на лимфедема с комплексна деконгестивна терапия.

Интерес представляват и данните, че приложената терапия значимо и положително повишава качеството на живот на болните, като подобрява субективното им усещане за физическо и психическо благополучие.

Приноси на дисертационния труд:

Изразявайки положително си становище, ще обърна внимание на съществените приноси в дисертационния труд, а именно:

1. Проведено е за първи път у нас проучване за въздействието на комплексна деконгестивна терапия при жени с лимфедем на горния крайник след лечение от рак на млечната жлеза.

2. Аргументирана е целесъобразността на приложение на многопластови превръзки два пъти на ден през първия ден от започване на лечението на лимфедема с комплексна деконгестивна терапия.

3. Показано е, че приложението на комплексна деконгестивна терапия може да повиши качеството на живот на болните, като подобри субективното усещане за физическо и психическо благополучие.

4. Обосновано е намалението на лимфедема от давността на заболяването, степента на отока и първоначалния обем на оточната ръка.

Заклучение:

Дисертационното проучване предоставя богата информация с теоретичен и приложен характер, която има значение за кинезитерапевтичната практика. Докторантката е проявила способности да открива актуална проблематика, да организира и интерпретира научни изследвания.

Смятам, че дисертационния труд, напълно съответства на изискванията и си позволявам да предложа на уважаемите членове на научното жури при Национална спортна академия „В. Левски“ да дадат положителен вот на Велина Кръстева за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Теория и методика на физическото възпитание и спортната тренировка (вкл. Методика на лечебната физкултура) към професионално направление 7.4 Обществено здраве.

София, 05. 01. 2021 г.

Рецензент:

/проф. Даниела Любенова, доктор/

REVIEW

of the dissertation for awarding educational and scientific degree "Doctor"

of **VELINA SIMEONOVA KRASTEVA**,

National Sports Academy "Vassil Levski", Sofia

on the topic:

TREATMENT OF SECONDARY LYMPHEDEMA THROUGH MULTILAYER BANDAGES

with a supervisor

Prof. Dr. DIANA DIMITROVA, Ph.D.

National Sports Academy "Vassil Levski", Sofia

Reviewer: **Prof. DANIELA TODOROVA LYUBENOVA, Ph.D.**

National Sports Academy "Vassil Levski", Sofia,

Department of Kinesitherapy and Rehabilitation

Author:

Velina Simeonova Krasteva is a PhD student in the Department of Kinesitherapy and Rehabilitation at the Faculty of Public Health, Health Care and Tourism of the National Sports Academy "Vassil Levski". She graduated in Kinesitherapy at the National Sports Academy "Vassil Levski", Sofia.

She meets the minimum national requirements for a professional field 7.4. Public health, according to ZRASRB, PPZRASRB and the ordinance of acquiring the scientific degree "Doctor" in NSA "V. Levski". She has published 3 articles in non-peer-reviewed journals with scientific review (total number of points 70).

Actuality:

The presented dissertation is dedicated to a important problem, which has not been studied so far in our country, namely the possibilities for the

impact of complex decongestive therapy in persons with secondary lymphedema of the upper limb due to breast cancer surgery.

The study helps to clarify the factors that affect the results obtained.

This information, in addition to theoretical, has a serious practical significance for the role and frequency of application of multilayer bandages and manual lymphatic drainage in solving this common and serious problem for those suffering from this disease.

Structure of the dissertation:

The dissertation is presented in 154 typewritten pages and includes 21 tables and 18 figures. The literature reference covers 236 sources (16 in Cyrillic and 220 in Latin) and the authors cited in the text correspond to those presented in the bibliography.

The structure follows the traditional forms of presentation: literature review, purpose and tasks, organization and methods of the research, own results and their discussion, conclusions and recommendations. The text is in appropriate scientific style, and the used specialized terminology corresponds to the modern requirements.

The doctoral student is very well acquainted with the literature on the subject, which is evident from the review. The most important Bulgarian and foreign publications related to the essence, pathogenesis, classification and risk factors for lymphedema which are indicated and correctly interpreted. The importance of multilayer bandages and lymphatic drainage as important interventions that effectively influence the existing symptoms are rightly emphasized and outlines the incompletely studied aspects of their impact. In this way, the need to conduct the present study is substantiated.

Purpose and tasks:

The goal is correctly formulated, and the specific tasks are subordinated to its essence.

Organization and methods of the study:

The organization of the study is correct. 33 were studied patients, 17 of whom were included in the experimental group, who received twice daily manual lymphatic drainage and application of multilayer bandages (the first change of the bandages is after the 4th hour of placement, then remain about 20 hours before the next change). The control group consisted of 16 patients who received a standard procedure lasting 24 hours with a single lymphatic drainage and application of multilayer bandages. All patients underwent skin care before applying the new bandages. The selection of patients is random, performed correctly according to precisely described inclusion and exclusion criteria.

Although time consuming, the studies were performed under standard conditions and a standard approach to the processing and interpretation of the results was applied. The research methods used are objective. All tests were performed personally by the doctoral student such as: assessment of the circumference of the upper limb, volumetric examination and assessment of the quality of life of patients with secondary lymphedema.

The applied methodology of decongestive therapy for all patients lasts 10 days and has clearly presented goals and objectives. It includes manual lymphatic drainage, application of multilayer bandages and skin care, which are correctly described with the appropriate techniques and guidelines for their implementation. The presented theoretical substantiation makes it possible to specify the parameters and emphasizes the differences in the frequency of application, an extremely important argument for the expected differences in the therapeutic effect.

Approach in the interpretation and analysis of own results:

Own results are analyzed and interpreted correctly. Where possible and necessary, comparisons have been made with data from foreign authors without bias.

Point of interest is the presented results for the influence of the methodology applied in the experimental group on the dynamics of lymphedema volume, as the reduction is greatest on the first day of treatment, and the trend persists in the first 5 days of ten-day treatment. The data show that the changes in the experimental group are more pronounced in absolute values, but the intergroup differences do not show a statistically significant difference.

Conclusions:

I accept the conclusions made as reliable. As the most important I consider the opinion that the significant positive changes in the objective condition of the patients, argues the application of multilayer bandages twice a day on the first day of treatment of lymphedema with complex decongestant therapy.

Of interest are the data that the applied therapy significantly and positively increases the quality of life of patients, improving their subjective sense of physical and mental well-being.

Contributions of the dissertation:

Expressing my positive opinion, I will pay attention to the significant contributions to the dissertation, namely:

1. For the first time in our country a study was conducted on the impact of complex decongestant therapy in women with lymphedema of the upper limb after treatment for breast cancer.
2. The expediency of application of multilayer dressings twice a day on the first day of treatment of lymphedema with complex decongestant therapy is argued.

3. It is shown that the application of complex decongestant therapy can increase the quality of life of patients by improving the subjective feeling of physical and mental well-being.

4. The reduction of lymphedema from the duration of the disease, the degree of edema and the initial volume of the edematous arm is justified.

Conclusion:

The dissertation research provides rich information of theoretical and applied knowledge, which is important for the kinesitherapeutic practice. The doctoral student has shown abilities to discover actual issues, to organize and interpret scientific research.

I believe that the dissertation fully complies with the requirements and I allow myself to offer the respected members of the Scientific jury at the National Sports Academy "V. Levski" to give a positive vote to Velina Krasteva for awarding the educational and scientific degree "Doctor" in the scientific specialty "Theory and Methodology of Physical Education and Sports Training (incl. Methodology of Therapeutic Physical Education) in professional field 7.4 Public Health.

Sofia, January 5, 2021.

Reviewer:

/prof. Daniela Lyubenova, PhD

/